PSYCHODIAGNOSTIEK BIJ MEERTALIGE KINDEREN

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

JOËLLE NARMON

- tot 2019 psychodiagnostisch onderzoek binnen verschillende referentiecentra (CP, COS, RCA)
- zaakvoerder en systeemtherapeut in een meertalige groepspraktijk te Strombeek-Bever
- coördinator van de BRUCC-testotheek en BRUCC-professionals aan de Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen VUB

BRUCC BRUSSELS UNIVERSITY CONSULTATION CENTER

PSYCHOLOGENASSOCIATIE

VFD Vlaams Forum voor Diagnostiek

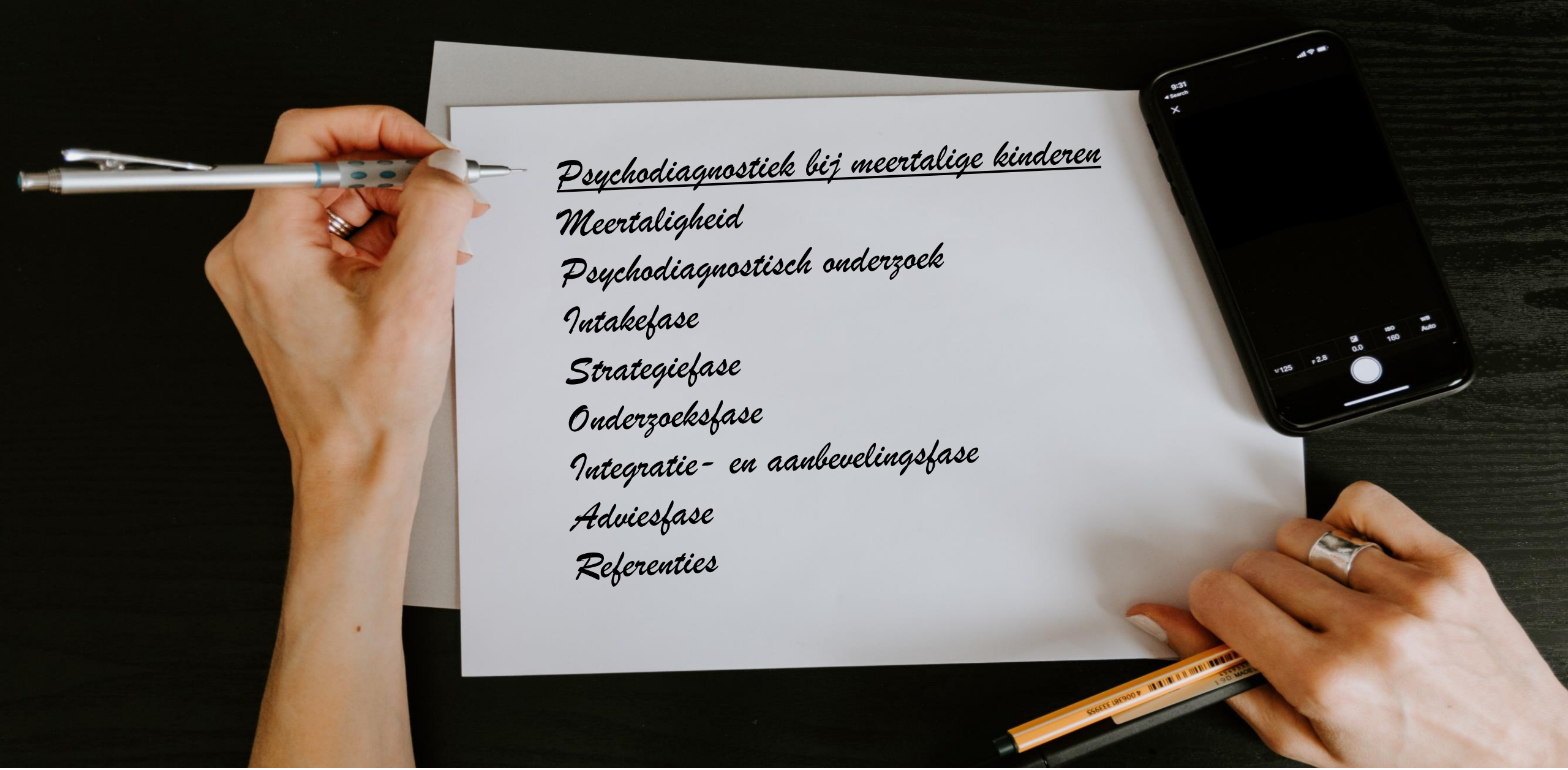
Psychodiagnostiek bij meertalige kinderen
Meertaligheid
Psychodiagnostisch onderzoek
Intakefase
Strategiefase
Onderzoeksfase
Integratie- en aanbevelingsfase
Adviesfase
Referenties

MEERTALIGHEID

De 8 belangrijkste talen in Brussel

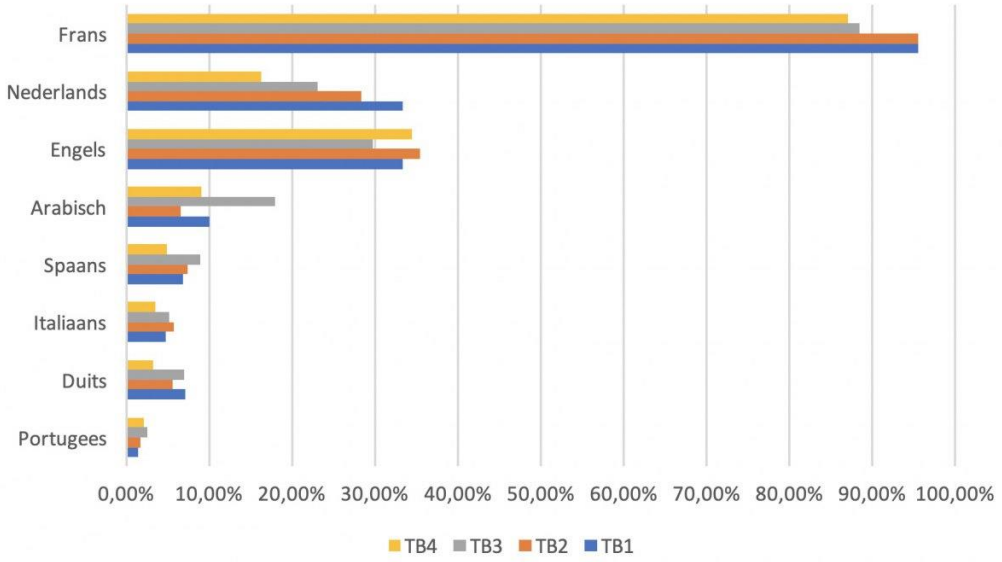

BRIO-taalbarometer 4: De talen van Brussel
BRIO-matrixfiche, 2018
zie https://www.briobrussel.be/node/14763?language=de

Thuistalen en diversiteit in de Rand

Oorspronkelijke thuistalen	TBR1	TBR1-30	TBR2	TBR2-30
Nederlands	48,8%	37,2%	45,0%	35,5%
Nederlands/Frans	10,6%	14,3%	10,2%	14,4%
Nederlands/andere	1,0%	2,4%	0,7%	2,3%
Frans	19,4%	24,5%	20,4%	22,7%
Frans/andere	6,3%	10,1%	6,8%	11,9%
Andere	14,0%	11,5%	17,0%	13,3%

Tabel 1. Evolutie thuistalen inwoners Vlaamse Rand (algemeen en jongeren)

BRIO-taalbarometer Rand 2, BRIO-matrixfiche 2019
zie https://www.briobrussel.be/node/14829

TO BE OR NOT TO BE MULTILINGUAL IS NOT THE QUESTION

MEERTALIGHEID

- Actieve of passieve beheersing van de taal
- Vroege en late successieve meertaligheid
- Unimodale en bimodale meertaligheid
- Simultane of successieve (sequentiële) meertaligheid
  - beide kunnen leiden tot goede taalbeheersing van twee talen

Zowel bij één- als meertalige kinderen verloopt de taalontwikkeling grotendeels op dezelfde manier.

Voortalige fase
1ste levensjaar

- Brabbelen & eenvoudige woorden en zinnen begrijpen
  Bv: Neh, Prrr

Vroegtalige fase
1 – 2,5 jaar

- Losse woorden & vaste uitdrukkingen; begrip neemt toe
  Bv: Koek! Kijk mama!

Differentiatiefase
2,5 – 5 jaar

- Korte woorden samenvoegen
  Bv: Mama mag ik een koek?

Voltooiingsfase
5 jaar en ouder

- Langere zinnen
  Bv: Mama ik heb honger. Mag ik een koek eten?

Tweetaligheid leidt tot achterstand in het denken en in talenkennis.
Meertaligheid vraagt veel van je denkvermogen.
Tweetaligen zijn niet goed in rekenen.
Tweetaligen zijn nooit in staat om één taal goed te beheersen.
Het leren van andere talen gaat ten koste van het Nederlands.
Een kind kan altijd een tweede taal leren.
Een kind moet één taal goed beheersen voor het een tweede taal kan leren.
Fake News

MEERTALIGHEID

- Tweetalige kinderen hebben een beter inzicht in hoe talen in elkaar zitten
- Meertalige kinderen hebben een betere concentratie
- Meertalige kinderen die meer mixen, scoren beter op woordenschat en grammaticatesten
- Meertalige kinderen kunnen met meer mensen een goede relatie opbouwen
- Meertalige kinderen leren sneller technisch lezen
- Kinderen kunnen op latere leeftijd gemakkelijker nieuwe talen erbij leren
- Meertalige kinderen leren eerder abstract denken
- Er is minder kans op het ontwikkelen van geheugenproblemen; meertalige mensen worden daarom (gemiddeld) later dement

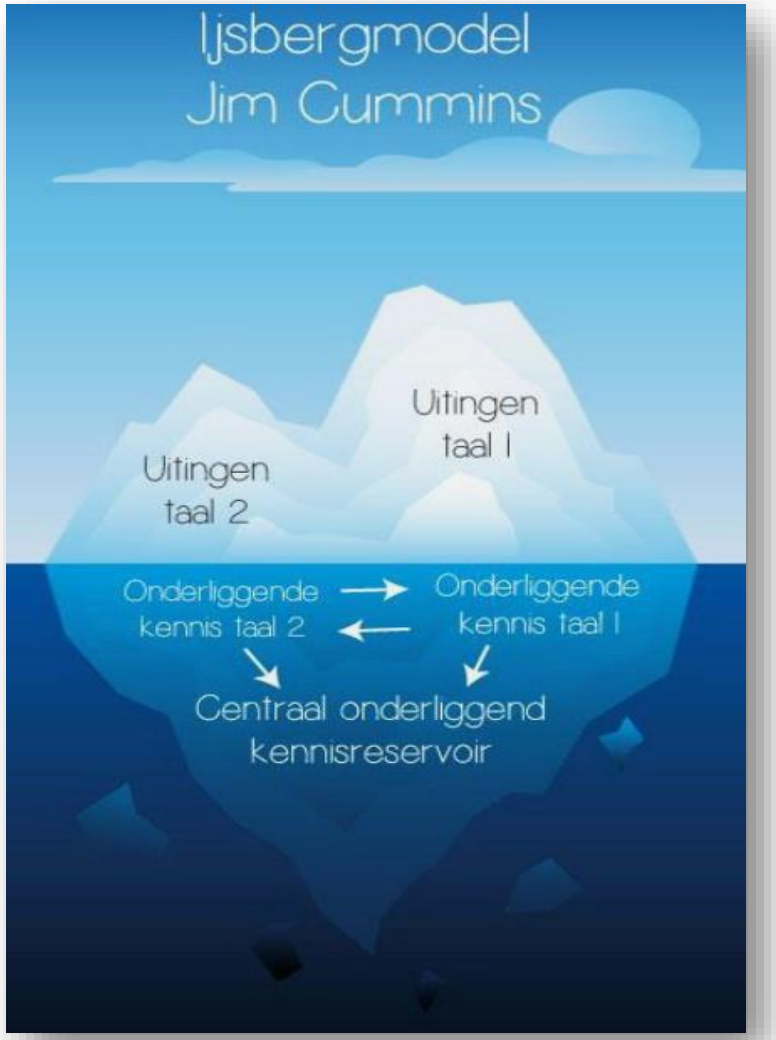

HARMONIOUS BILINGUAL DEVELOPMENT (HBD)

CHILDREN AND THEIR FAMILIES EXPERIENCING SOCIO EMOTIONAL WELL-BEING IN A BILINGUAL LANGUAGE CONTACT SITUATION

Annick De Houwer

INFOBRONNEN

http://www.overaltaal.be/nl/meertaligheid

https://meertaligheid.be/

https://metrotaal.be/index.php

https://kletsheadspodcast.nl/

https://ecspm.org/

https://www.plantinglanguages.com/professionalsnd

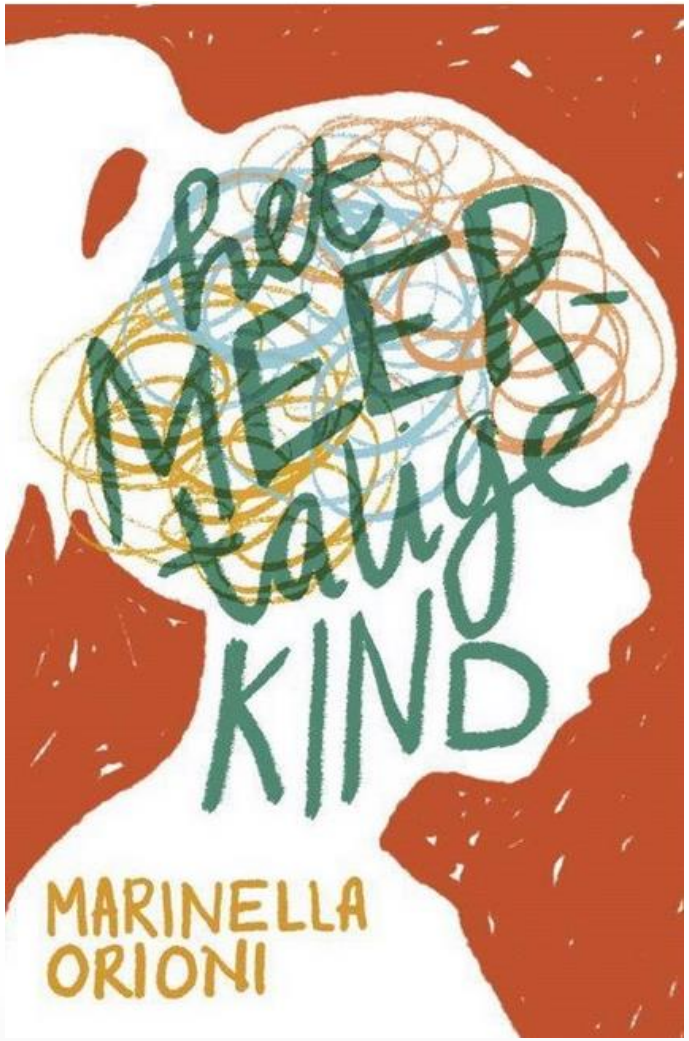

PSYCHODIAGNOSTISCH ONDERZOEK

Voor psychodiagnostisch onderzoek bij meertalige kinderen zijn er drie belangrijke aandachtspunten:

- de beheersing van de Nederlandse taal door het kind,
- de mate van acculturatie
- de bekendheid met testgebruik

Hoe minder deze aspecten aanwezig zijn, hoe minder zinvol het is om testen af te nemen.

Onze cijfers zijn Arabisch
Onze democratie is Grieks
Onze sinterklaas is Turks
Onze auto is Duits
Onze vakantie is Spaans
Onze kaas is Hollands
Onze pasta is Italiaans
Onze wijn is Zuid--Afrikaans
Ons restaurant is Chinees
Onze tv is Japans
Onze tablet is Koreaans
We praten Engels en Frans
...
Kon ik maar beter Nederlands.

INTAKEFASE

- Anamnese Meertalige Kinderen (SIG) : verschillende talen
- Anamnese Meertaligheid (Simea)
- Bijlage Faire diagnostiek van adaptief gedrag (Prodiagnostiek)
- Cultural Formulation Interview (DSM-5)
- Het Culturele Interview (Pharos)
- Protocol Spraak&Taal - Bijlage Checklist signalen bij meertalige leerlingen
- Gentse Acculturatieschaal (Universiteit Gent)
- Www.talesathome.eu : een digitale tool om met ouders en kinderen in gesprek te gaan over meertalig opgroeien en opvoeden
- Sociaal tolken en vertalen - Agentschap Integratie en Inburgering (integratie-inburgering.be)
- Collaboration With Interpreters: Securing Positive Outcomes (YouTube video)

INTAKEFASE

Het taalbegrip speelt ook een rol bij ouders !

Vb. BAYLEY-III-NL > https://www.pearsonclinical.be/bayley-iii-nl

- Gedragsobservatielijst
- Twee nieuwe oudervragenlijsten voor Sociaal-Emotionele Ontwikkeling en Adaptief Gedrag
- Bayley-III-NL-SNA (Special Needs Addition): aangepaste versie speciaal voor kinderen met een communicatieve, visuele of fijnmotorische beperking

Vragenlijsten in andere talen:

PEP-3 : Caregiver Report > http://www.autitoys.com/
SDQ-vragenlijst > https://www.sdqinfo.org/py/sdqinfo/b0.py
ASEBA-vragenlijsten > https://www.aseba.nl/

STRATEGIEFASE

AANDACHTSPUNTEN VOOR TESTSELECTIE

- De testbaarheid van het kind nagaan op vlak van taalkennis, scholing, verblijfsduur in België, ervaring met tests.
- Gebruik van taal in de testafname (ook bij niet-verbale tests) nakijken.
- Check normgroepen, validteit en eventuele 'fairness' van het instrument.
- Controleer gebruikte begrippen, symbolen en afbeeldingen.
- Check mogelijke aanpassingen.

Naarmate de culturele oriëntatie van het gezin verder afwijkt van de gastcultuur, wordt gebruik Vlaamse normen problematischer

Overweeg ook een taalanalyse in de moedertaal:
Taalbrug.be |
Foyer VZW

STRATEGIEFASE

Voor fair testgebruik gelden volgende algemene principes:

- Normen mogen enkel gebruikt worden als de testafname op een vergelijkbare wijze als bij de normgroep afgenomen kan worden. Dit is bijvoorbeeld niet het geval bij onvoldoende kennis van de Nederlandse taal of de Vlaamse cultuur.
- De diagnosticus moet zich ervan verzekeren dat een valide meting met een bepaald instrument mogelijk is. In het geval van beperkte validiteit moet men de resultaten ook tegen die achtergrond interpreteren. Dit geldt bijvoorbeeld voor testafnames die niet gestandaardiseerd konden verlopen, doordat er alternatieve testinstructies, zoals extra voorbeelden of uitleg, nodig waren.
- De diagnosticus moet zich bewust zijn van het doel van de meting. Eenzelfde verbale subtest kan bijvoorbeeld valide informatie leveren over de Nederlandse taalkennis van een leerling maar tegelijkertijd invalide informatie over de gekristalliseerde intelligentie.

Zie: Prodia, Bijlage: Faire diagnostiek van cognitief functioneren, 14 maart 2019, p.7

INFOBRONNEN

- Algemeen Diagnostisch Protocol Denkkaders - Faire diagnostiek (Prodiagnostiek)

- Standards for Educational and Psychological Testing (AERA, APA, & NCME, 2014) Developed by the American Educational Research Association (AERA), American Psychological Association (APA) and National Council on Measurement in Education (NCME).
  Geraadpleegd op: www.apa.org/science/programs/testing/standards.aspx

- In 2015 lanceerde de COTAN een 'fairness matrijs' met twee dimensies: relevante kenmerken waarop doelgroepen van elkaar kunnen verschillen – zoals geslacht, leeftijd en herkomst – en fairnessaspecten zoals: testmateriaal, normen, vraagpartijdigheid (item-bias) en predictieve validiteit.

- American Psychological Association. 2017. *Multicultural Guidelines: An Ecological Approach to Context, Identity, and Intersectionality*.
  Geraadpleegd op: http://www.apa.org/about/policy/multicultural-guidelines.pdf

Fairness onderzoek uitgevoerd?	Geslacht	Leeftijd	Beperkingen	Herkomst (etnisch-cultureel)	Regio
Uitgangspunten testconstructie	Ja i			Ja i	
Testmateriaal		Ja i			
Normen		Ja i			Ja i
Begripsvaliditeit	Ja i				
Criteriumvaliditeit					

Er is onderzoek uitgevoerd naar itembias. Een X aantal items laat bias zien op basis van 'geslacht'.

ONDERZOEKSFASE

Als de taalontwikkeling bij een meertalig kind niet goed verloopt, is de meertaligheid een complicerende factor bij de diagnostiek. De verschillende taalvaardigheden bij meertaligheid kunnen aanpassingen in het onderzoek vereisen.

- Statisch onderzoek: testmodificaties
- Dynamisch onderzoek: *stimulusmodificatie,* test-teach-retest, testvertaling (ev. met tolk)
- Niet-gestandaardiseerd onderzoek: kwalitatief onderzoek

Waar mogelijk gestandaardiseerd, waar nodig aangepast.

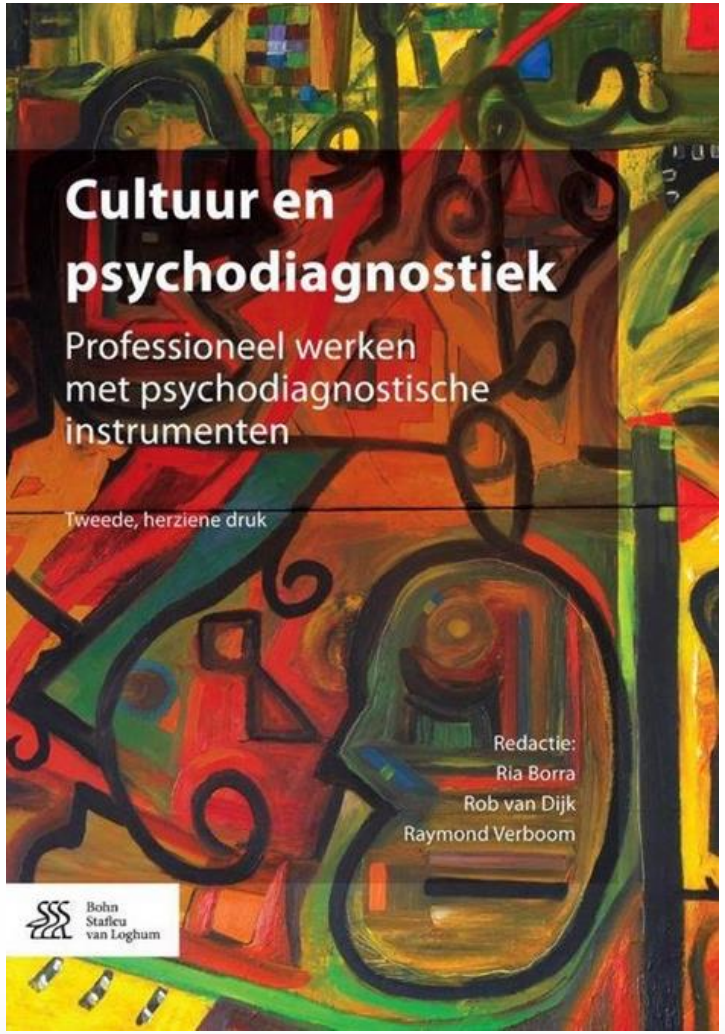

INTELLIGENTIEONDERZOEK

BREED EVALUEREN

Inzicht in het profiel van sterke en zwakke cognitieve vaardigheden van een kind biedt de mogelijkheid om gericht ondersteuning te bieden.

- Een lagere score op een (sub)test: kan het kind zich met extra zorg optimaal ontwikkelen?
- Een hogere score behaalt: kan dit potentieel verder gestimuleerd worden?

Wat als de taalkennis onvoldoende blijkt?

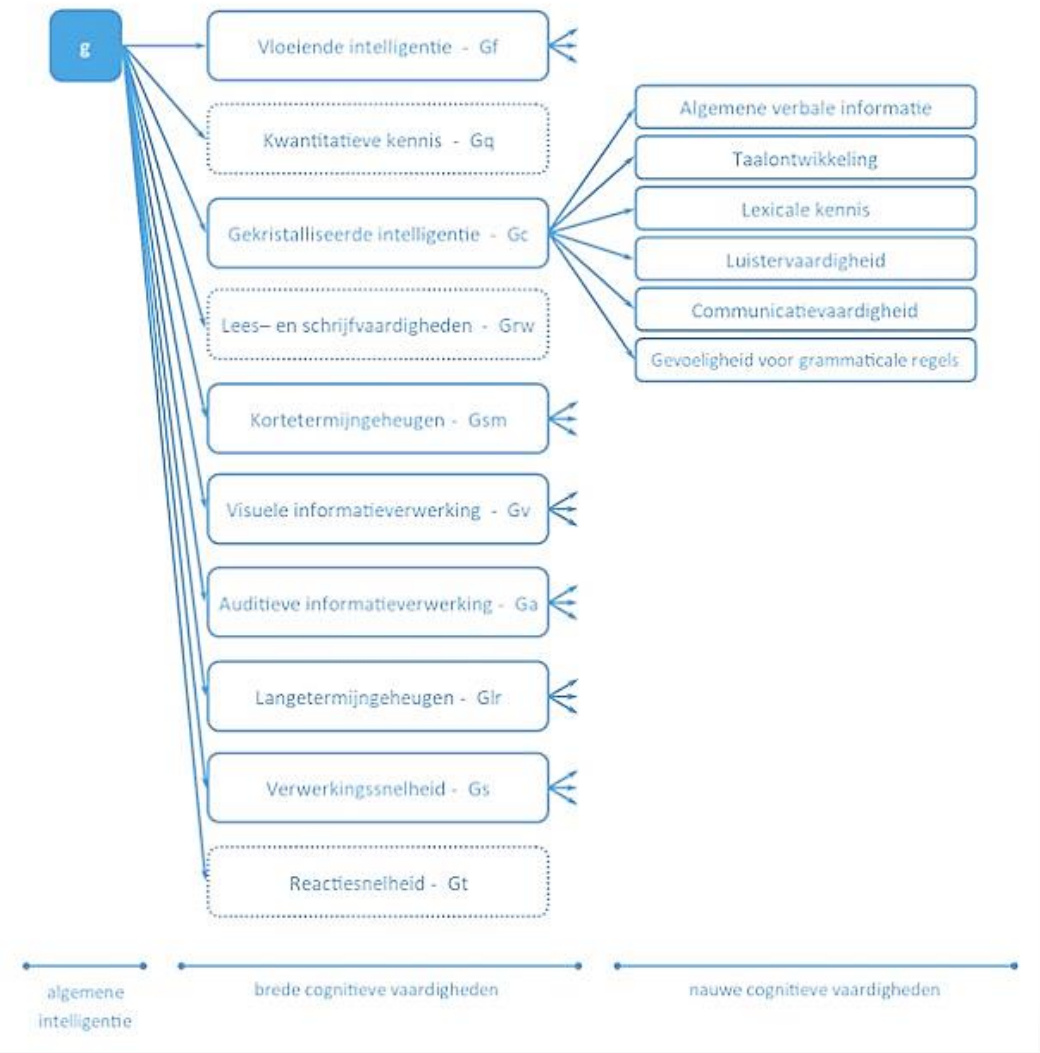

EEN ANDERSTALIG KIND HEEFT MINIMAAL TWEE JAAR CONTACT MET DE CULTUUR EN TAAL NODIG OM EEN BETROUWBAAR IQ IN DEZE TAAL TE KUNNEN METEN.

INTELLIGENTIEONDERZOEK

NIET-VERBALE INTELLIGENTIEMETING

- WNV: niet verbale intelligentietest
- CHC-model: niet-talige subtests van vloeiende intelligentie (Gf), visuele informatieverwerking (Gv), verwerkingssnelheid (Gs) en kortetermijngeheugen (Gsm) in kaart brengen
- WISC-V-NL: de niet-verbale index
- Berekening van een Niet-Talige Index: zie Bepalen van een Niet-Talige Index (NiTaL), CAPvzw

Ook bij niet-talige subtests speelt de invloed van cultuur een rol !

INFOBRONNEN

Prodia, Materialenbank: Bijlage Faire diagnostiek van cognitief functioneren

Diagnostiek van cognitieve vaardigheden. Een toepassing bij een Syrisch vluchtelingenmeisje. Oorspronkelijk in TOKK, 2018 (3-4), overgenomen in Caleidoscoop, april 2019

Thomas More, CHC platform, De Kerf, 2015
Zie CHC bij meertalige kinderen. Infobundel met casusmateriaal

Netoverschrijdende clb-werkgroep faire diagnostiek, Toetsstenen Faire Diagnostiek. Kwaliteitsvolle en zorgzame diagnostiek bij kansarmen en allochtonen, VCLB Service cvba, Brussel, 2008.

INTEGRATIE- EN AANBEVELINGSFASE

ASS OF TOS?

Bewezen:

- Kinderen met ontwikkelingsstoornissen die tweetalig opgevoed worden, hebben geen bijkomende achterstand in taal in vergelijking met ééntalige kinderen met vergelijkbare achtergrond.
- Taal- en leerstoornissen komen niet méér voor bij meertalige dan bij ééntalige kinderen.

Er is geen wetenschappelijk bewijs dat een tweetalige opvoeding nadelig is voor de ontwikkeling van autistische kinderen.

INFOBRONNEN

Protocol Spraak&Taal - Bijlage Checklist signalen bij meertalige leerlingen

Vragenlijsten: https://www.autismresearchcentre.com/tests/

Onderzoek: *Autisme en etnische minderheden*

Informatieve websites

ASS

https://www.participate-autisme.be/

https://www.autismecentraal.com/public/

AD(H)D

https://www.tdah.be/

https://www.zitstil.be/

ADVIESFASE

AANDACHTSPUNTEN VOOR VERSLAGGEVING

- Welke taal werd wanneer en voor welke test gebruikt
- Gedetailleerde beschrijving van culturele aanpassingen en interpretaties die gemaakt werden
- Discrepanties tussen resultaten van de afname en de informatie verzameld tijdens het interview bespreken
- De meertaligheid van het kind / gezin erkennen en waarderen
- Preventieve acties rond taal- en leren meegeven
- Een vertaling of een samenvatting van de belangrijke resultaten voorzien
- Een tweede afspraak maken voor bijkomende vragen.

INFOBRONNEN

Meertalige brochures | Pigmentzorg

https://www.kindengezin.be/ontwikkeling/taal-en-meertaligheid/meertaligheid/tips/

http://www.multilingual-families.eu/repository/for-parents

https://sites.google.com/site/mfselfaccessguide/

https://www.pigmentzorg.be/toolbox/fiche/je-kind-meertalig-opvoeden-hoe-doe-je-dat

NIK-NAK - tweetalige kinderboeken en meertalig materiaal (nik-nak.eu)

DE TOEKOMST?

REFERENTIES

Begeer, S., El Bouk, S., Boussaid, W., Meerum Terwogt, M., & Koot, H. M. (2009). Autisme bij etnische minderheden. Onderdiagnose en diagnostische vertekening. *Cultuur Migratie Gezondheid*, 3, 122-129.

Bernaerts, I. & Dejonghe, C. (2019). Cultuurfair psychodiagnostisch handelen: een conditio sine qua non, maar geen vanzelfsprekendheid. Tijdschrift Klinische Psychologie, 49(3), 227-242.

Blumenthal, M. (2009). *Meertalige Ontwikkeling. Adviezen over meertalige opvoeding bij een auditief/communicatieve beperking*. Leuven/Den Haag: Acco.

De Kerf, L., & Mostaert, C. (2014). Intelligentieonderzoek anders bekeken: Een toepassing bij meertaligen. Signaal, 23 (4),4-21

Ercikan, K., & Por, H.H. (2020). Comparability in Multilingual and Multicultural Contexts. In A.I, Berman, E.H., Haertel, & J. W. Pellegrino (Eds.). (2020). *Comparability of Large-Scale Educational Assessments: Issues and Recommendations* (pp.205-225). Washington, DC: National Academy of Education

Feiter, I., Cuperus, J., Vissers, C., (2018). ASS of TOS (Koninklijke Kentalis), Symposium Verschillend Taalvaardig georganiseerd door het Werkverband Amsterdamse Psycholinguïsten(WAP) in samenwerking met de Openbare Bibliotheek van Amsterdam (OBA). Zaterdag 20 januari 2018, Centrale OBA, Amsterdam
Geraadpleegd via https://vhz-online.nl/differentiaaldiagnostiek-de-juiste-diagnose-en-behandeling

REFERENTIES

Hoogsteder, M., Dias, E.B. Diagnostiek bij patiënten met een migratieachtergrond. *GZ - Psychologie* 9, 16–21 (2017). https://doi.org/10.1007/s41480-017-0062-8

Magez, W., Stinissen, H. Diagnostiek bij allochtonen. Schoolpsychologisch onderzoek met psychodiagnostische tests voor intelligentie en cognitieve vaardigheden, VCLB Service cvba, Brussel, 2de herziene druk 2010.

Trent, E., Zamora, I., Tyree, A., & Williams, M. E. (2018). Clinical considerations in the psychological assessment of bilingual young children. *Professional Psychology: Research and Practice, 49*(3), 234–246. https://doi.org/10.1037/pro0000195

Van de Vijver, F.J.R., Schittekatte, M., & Fontaine, J.R.J. (2016). Diagnostiek bij allochtone leerlingen. In K. Verschueren & H. Koomen (Red.), *Handboek diagnostiek in de leerlingenbegeleiding: Kind en context* (pp. 323-337). Antwerpen/Apeldoorn: Garant-Uitgevers.

HARTELIJK DANK VOOR JULLIE INTERESSE

joelle.narmon@vub.be